

der *rectores magnifici* had van Dam geen bezwaar: op dat punt nam hij Musserts denkbeeld over.

Op 12 maart werd in de dagbladpers het van de NSB afkomstig bericht opgenomen dat de volgende dag een verordening zou verschijnen (Seyss-Inquarts verordening over de arbeidsinzet van afstuderenden en de invoering van een *numerus clausus*) die de *Reichskommissar* 'na ruggespraak met de Leider der Nationaal-Socialistische Beweging der Nederlanden en met de secretaris-generaal van het departement van opvoeding, wetenschap en kultuurbescherming' (van Dam schreef dat laatste woord altijd met een c) ondertekend had. Maar er werd op 13 maart nog méér gepubliceerd: ook van Dams besluit inzake de loyaliteitsverklaring en de uitbreiding van de bevoegdheden der presidenten-curator en *rectores magnifici*.¹ Elke student zou voortaan ieder studiejaar met zijn handtekening moeten bekrachtigen 'dat hij', aldus de tekst der loyaliteitsverklaring,

'de in het bezette Nederlandse gebied geldende wetten, verordeningen en andere beschikkingen naar eer en geweten zal nakomen, en zich zal onthouden van iedere tegen het Duitse Rijk, de Duitse Weermacht of de Nederlandse autoriteiten gerichte handeling, zomede van handelingen en gedragingen, welke de openbare orde aan de inrichtingen van hoger onderwijs, gezien de vigerende omstandigheden, in gevaar brengen.'²

'Dit besluit', zo stond er nog, 'treedt in werking op de dag zijner afkondiging.' Afgekondigd werd het op 13 maart – en wat las van Dam die het drie dagen tevoren ondertekend had, op de 13de in het *Verordeningenblad* en in de pers? Dat in het artikel dat bepaalde dat de studenten 'ieder jaar' de loyaliteitsverklaring zouden moeten afleggen, door het *Reichskommissariat*, zonder dat hij daar iets van wist, achter 'ieder jaar' ingevoegd waren de woorden: 'voor de eerste maal één maand na het in werking treden van dit besluit.' Van Dam had getracht slimmer te zijn dan de Duitsers door het voor de eerste maal afleggen van de loyaliteitsverklaring op te schuiven tot de nieuwe cursus – hij had buiten de waard gerekend: toen hij eenmaal de publieke verantwoordelijkheid voor het pressiemiddel aanvaard had, bepaalde de bezetter het moment waarop dat middel toegepast zou worden en ook daar kreeg van Dam de verantwoordelijkheid voor toegeschoven.

Op 16 maart, drie dagen na het verschijnen van Seyss-Inquarts verorde-

¹ VO 28/43 (*Verordeningenblad*, 1943, p. 127–30). ² De bedoeling van het laatste, in een laat stadium ingevoegde zinsdeel was dat men zich ook van aggressief optreden tegen nationaal-socialistische docenten of studenten onthouden zou.